

TUIJA HOVI

Koskettamisen konkretia ja symboliikka helluntailais-kristillisen parantavan rukouksen yhteydessä

Viime vuosikymmeninä helluntailaisuus eri variaatioineen on ollut voimakkaimmin leviävä kristinuskon muoto maailmanlaajuisesti.¹ Ekspansion syyksi on esitetty suuntauksen notkeaa kulttuurista adaptoituvuutta sekä erityisesti parantumisen teemaan vahvasti kytkeytyvää opillista sanomaa. Länsimaisen biolääketieteen rajoitteet ja inhimillistä kärsivällisyyttä koetteleva hitaus monien sairauksien ja vaivojen hoidossa jättävät tilaa erilaisille uskomushoidoille sekä henkisille ja uskonnollisille käsityksille parantumisen mahdollisuuksista.² Parantumista erilaisissa helluntaikristillisissä yhteisöissä ei kuitenkaan ymmärretä pelkästään medikaalisena prosessina vaan kokonaisvaltaisemmin. Parantumisen nähdään sisältävän – jollei suorastaan edellyttävän – yksilön henkilökohtaista hengellistä transformaatiota, samalla kun parantumisen katsotaan ilmenevän tämänpuoleisen hyvinvoinnin lisääntymisenä. Parantumiseen liitetään monia merkityksiä ja ulottuvuuksia. Sen sijaan suuntauksen sisällä ei ole yhtenäistä

linjaa siitä, onko parantaminen mahdollista vai ei.

Parantumista, terveyttä ja hyvinvointia korostavissa uskonnoissa ihmisen keho on muutakin kuin ”maallinen tomumaja”. Se ei ole erotettavissa hengellisestä ajattelusta, ja sen materiaalisuuteen kytkeytyy mahdollisuus toimia konkreettisenä kanavana tämän- ja tuonpuoleisen välillä. Aistein koettu yliluonnollisen kosketus kuuluu olennaisesti keho-orientoituneeseen hengellisyyteen.³ Armolahjaopin inspiroima karismaattinen kristillisuus ja helluntailaisuuden monet variaatiot ovat hyvä esimerkki tästä. Halu kokea fyysisesti Pyhän Hengen kosketus motivoi uskovaa asettumaan rukousjonoon ja odottamaan tahdotonta kaatumista ”taivaallisen sähköiskun voimasta”. Evankelistan rukoiltua hänelle parantumista ja asetettua kätensä hänen otsalleen tai olkapäilleen rukoiltava kellahtaa takana seisovien rukousavustajien käsivarsille, ja nämä laskevat hänet lattialle lepäämään. Näissä emotionaalisesti vahvasti latautuneissa tilanteissa uskova

odottaa yliluonnollisen voiman kokemista. Hän haluaa ja voi tuntea sen välittyvän toisen ihmisen käsien kosketuksen kautta.

Koskettamisella on kristinuskossa kaksi funktiota. Se on yhtäältä metafora, toisaalta fyysinen ja konkreettinen rituaalinen teko. Vertauskuvallisesti kosketus kuvaa ihmisen kanssakäymistä transsendentin Toisen kanssa. Uskovat ilmaisevat usein kokeneensa Jumalan tai Pyhän Hengen ”kosketuksen” sisällään. Se voi olla jopa elämää muuttava kokemus. Fyysisenä tekona taas kosketus on ritualisoitu ja ladattu symboliikalla, jonka tarkoituksena on tehdä näkymätön transsendenssi, jolle suoraan näkyväksi, niin ainakin konkretisoida se niin, että ihminen voi tuntea sen ihollaan.

Käsittelen tässä katsauksessa ruumiillisuuden teemaa ja koskettamisen keskeisyyttä helluntai-karismaattisen kristillisyyden piirissä harjoitettavan parantavan rukouksen yhteydessä. Niin metaforinen kuin konkreettinenkin koskettaminen liittyy karismaattisuuden kontekstissa vahvasti parantamiseen ja parantumiseen. Pohdin aluksi parantumisen ideaa yleisemmin tässä yhteydessä. Tarkennan kuvaukseni siihen, miten ruumiillisuudesta puhutaan ja miten siihen suhtaudutaan kansainvälisen yhteiskristillisen Healing Rooms-esirukouspalvelun suomalaisilla rukousklinikoilla. Tutkimukseni perustuu vuonna 2011 tekemiini suomalaisten esirukoilijoiden haastatteluihin ja etnografiaan viidellä paikallisella rukousklinikalla.⁴

PARANTUMISEN IDEA KARISMAATTISESSA KRISTILLISYYDESSÄ

Karismaattisuus halutaan monesti ymmärtää pelkästään epäintellektuellina hurmoksellisuutena ja opillisesti perifeerisenä kristillisyyden vinoumana. Tätä mielikuvaa ovat osaltaan vahvistaneet vuosituhannen vaihteessa kiihtyvällä tahdilla syntyneet pienet itsenäiset paikallis-

seurakunnat, joista monien toiminta loppui tai ”kesyyntyi” muutaman kiihkeän toimintavuoden jälkeen.⁵ Uuskarismaattisten yhteisöjen toiminnassa on korostunut usein voimakkaan emotionaalisesti latautuneet tilaisuudet ja niiden opetus on keskittynyt lopunaikoihin, profetian ja kielillä puhumisen armolahjoihin sekä sairauksista ja vaivoista parantumiseen Pyhän Hengen avulla.

Karismaattinen kristillisuus on vaikuttanut Suomessakin jo vuosikymmenien ajan niin uudistusliikkeenä evankelisluterilaisen kirkon sisällä kuin vuosituhannen vaihteesta lähtien edellä mainittuina itsenäisinä yhteisöinä. Kirkon tutkimuskeskuksen tekemän kartoituksen mukaan helluntailaisuuden ja uuskarismaattisuuden kannatus on kasvanut Suomessa voimakkaasti alkaneella vuosituhannella.⁶ Karismaattista kristillisyyttä leimaa kuitenkin monimuotoisuus eikä sitä siis voi varauksetta pitää yhtenäisenä liikkeenä. Pikemminkin kyse on opillisista ja käytännöllisistä painotuksista, jotka yhdistyvät tai ovat vaihtoehtoina mukana eri kristillisten suuntausten toiminnassa, niin itsenäisten seurakuntien kuin luterilaisen kirkonkin piirissä. Karismaattisella kristillisyydellä tarkoitan tässä yhteydessä yksinkertaisesti kaikkea sellaista kristillisyyttä, jossa tavalla tai toisella ilmenee käsitys ihmisen ja Pyhän Hengen välisestä yhteydestä armolahjojen eli karismojen kautta. Helluntaikristillisyyden monet variaatiot ovat tässä mielessä karismaattista kristillisyyttä.

1 Ks. esim. Anderson 2004.

2 Brown 2011, 8.

3 Singleton 2011; Brown 2012.

4 Aineisto liittyi Suomen Akatemian rahoittamaan tutkijatohtorin projektiin 2011–2013 (projektinnumero 138213).

5 Hovi 2009.

6 Ketola 2008, 343–344.

Keskeistä helluntailaisuudessa on käsitys Pyhän Hengen pysyvästä tai toistuvasta läsnäolosta ja oppi armolahjoista. Ne ovat erityisiä ominaisuuksia tai kykyjä, joita Pyhän Hengen ajatellaan jakavan ihmisten käyttöön. Näistä tunnetuin lienee kielillä puhuminen. Yksi kaikkiaan yhdeksästä armolahjasta⁷ on terveeksi tekeminen. Uskolla parantamisen teema on siis ollut yksi klassisen helluntailaisuuden tunnusmerkki sen alkua ajoista lähtien.⁸ Olennaisena piirteenä perinteisessä helluntailaisuudessa voitaneen pitää ajatusta, että parantamisen lahja yliluonnollisena kykyä oli erityisesti tiettyjen, karismoin varustettujen evankelistoina toimivien henkilöiden hallussa.⁹ Yhdysvalloissa 1970–80-lukujen taitteessa Vineyard-liike demokratisoi ajatusta Pyhän Hengen avulla parantamisesta opettaen sen olevan kaikille uskoville mahdollista, ei pelkästään evankelistojen kutsumukseen liittyvä kyky.¹⁰ Myöhemmin, niin kutsutun kolmannen aallon karismaattisuuden myötä, ajatus kenen tahansa uskovan maallikon mahdollisuudesta parantaa rukouksen avulla on vakiintunut monissa yhteisöissä.

Helluntailaiset ja myöhemmät karismaattiset suuntaukset ovat muovanneet parantumistematiikkaa erilaisin painotuksin. Keskeisenä ajatuksena on kuitenkin aina mahdollisuus parantua toisen ihmisen välittämän Pyhän Hengen voiman avulla. Usein tällaisen ihmeparantumisen lähtökohtana on selittämätön, joskus suorastaan invalidisoiva kipu, jota lääketieteen menetelmin ei ole pystytty poistamaan tai edes diagnosoimaan sen perimmäistä syytä.¹¹ Eräässä uskarismaattisessa paikallisseurakunnassa aktiivisesti mukana olleet, omakohtaisen parantumisen kokeneet haastateltavani kertoivat elämää haitanneen vaivan syyn useimmiten olleen hämärän peitossa. Tutkimuksista huolimatta ”lääkärit eivät löytäneet mitään”. Vasta seurakunnan kokouksessa kulloiseenkin

vaivaan erikoistuneen evankelistan rukous oli tuonut avun.

Karismaattinen ja helluntaikristillinen parantumiskäsitys on holistinen. Siihen sisältyy kokonaisvaltaisesti niin elimellisten vaivojen ja sairauksien parantuminen kuin psyykkisten ongelmienkin selviäminen sekä ihmissuhteiden korjautuminen. Sen lisäksi täydelliseen parantumiseen kuuluu myös hengellinen uudistuminen tai herääminen. Niin ikään ”parannuksen tekoa” eli katumusta ja ihmisen pyrkimystä parantaa tapansa voidaan pitää edellytyksenä parantumiselle. Näin etenkin silloin, jos sairauksien tai vaikeuksien katsotaan johtuneen synnistä, esimerkiksi itsetuhoisesta päihteiden käytöstä.¹² Parantumiskäsityksessä voidaan nähdä myös sairauden ja terveyden symboliset ulottuvuudet. Sairaudelle ja terveydelle annetaan merkityksiä, jotka ylittävät lääketieteelliset selitysmallit. Niistä tulee myös uskonnollisesti relevantteja huolenaiheita. Niinpä sairaus ja terveys ymmärretään hengellisinä tai yliluonnollisesti latautuneina tiloina ja niin sairastuminen kuin parantuminenkin henkilökohtaisina hengellisinä prosesseina, joilla on pelkkää fysiologista terveydentilaa laajempi merkitys.¹³

Terveydellä ei ole tyhjentävää universaalial määritelmää, joka toimisi yhteismitallisesti kaikkialla. Se on sosio-kulttuurinen konstruktio, jonka merkitys rakentuu paitsi yksilön aiemmista kokemuksista myös omaksutun kulttuurisen kontekstin, esimerkiksi uskonnollisen merkitysjärjestelmän mukaisesti.¹⁴ Terveyden suhteellisuus ilmenee siinä, että parantumisessa ei ole kysymys ehdottoman sairaudettomasta tilasta vaan tasapainosta ja riittävän hyvinvoinnin savuttamisesta sairaudesta huolimatta. Naivi odotus esimerkiksi kroonisten sairauksien yhtäkkisestä häviämisestä rukouksen voimalla ei tullut esiin Healing Rooms -haastateltavieni kohdalla.

Sairaus ei siis rajoita parantumisen kokemusta. Täydellinen parantuminen sen kokonaisvaltaisessa merkityksessä kattaa niin fysiologisen kuin psykologisenkin puolen, monissa tapauksissa myös sosiaalisen puolen. Sen terapeuttinen vaikutus yhdistyy emotionaalisiin, sosiaalisiin ja uskonnollisiin muutoksiin. Se, mitä ymmärretään parantumisena, on koettu parantuminen suhteessa aiempaan olotilaan. Kysymys voi olla joko elimellisestä sairaudesta toipumisesta tai oman tilanteen uudeltaisesta, selkeämmältä tuntuvasta ymmärtämisestä esimerkiksi silloin, kun sairastetaan parantamattomaksi tiedettyjä tautia. Samalla ”täydellinen parantuminen” ymmärretään syvemmän kristillisenä orientaation omaksumisena.¹⁵

FYYSISEN KOSKETTAMISEN ROOLI PARANTAMISESSA

Helluntai-kristillisessä traditiossa uskolla parantamiseen sisältyy verbaalisen rukouksen rinnalla olennaisena osana ”kättenpäällepaneminen”. Siihen liittyy ajatus jumalallisen voiman siirrosta käsien välityksellä.¹⁶ Uudessa testamentissa kättenpäällepanemisen eleeseen liittyvät siunaus, anteeksianto, parantaminen ja Pyhän Hengen voiman välittäminen. Esikuvana eleelle ovat kertomukset Jeesuksesta parantajana – pelkästään hänen kosketuksensa kerrotaan parantaneen ihmisiä. Jo varhain ristin merkin tekeminen voitiin yhdistää rituaaleihin, joihin kättenpäällepaneminen liitettiin.¹⁷

Antropologi Thomas Csordas tulkitsee fenomenologisesti kättenpäällepanemista rituaalisena kehon tekniikkana. Ihmisen keho on samanaikaisesti sekä kulttuurisesti merkityksellisen teon kohde että sen toteuttamisen väline. Tulkinnaaksi ei näin ollen riitä pelkästään ajatus maagisella tavalla siirtyvästä voimasta käsien välityksellä. Silloin kun pyhän todellisuuden kokeminen ymmärretään perustavanlaatuisena edellytyksenä uskolla paran-

tamiselle, kättenpäällepaneminen näyttäytyy keskeisenä symbolina. Siihen tiivistyy moniäänistä merkityksellisyyttä. Csordas tulkitsee koskettamisen yhtäältä Jeesuksen parantavan kosketuksen imitaatioksi, mutta toisaalta rituaalinen koskettaminen toimii myös merkinä, joka ilmaisee kristittyjen yhteyttä.¹⁸ Esirukouksessa keskeistä on koskettamisen kiinteä yhteys siihen mielikuvaan, joka halutusta tuloksesta rukouksella luodaan.¹⁹

Etnografisessa tutkimuksessaan karismaattisen Nokia Missio -seurakunnan tilaisuuksista uskontotieteilijä Outi Pohjanheimo selittää koskettamisen merkityksellisyyttä lähestymistä ilmaisevana eleenä, jonka ajateltiin samalla siirtävän Pyhän Hengen parantavaa voimaa: ”[K]ädet ikään kuin vastaanottivat, ohjasivat,

7 Ks. 1. Kor. 12:4–11.

8 Poloma & Hoelter 1998, 259.

9 Liikkeen laajenemisen aikaan ajatus siitä, että armolahjat toimivat myös naisevankelistoilla, ei ollut tavaton. Organisoitumisen myötä alkoi vakiintua virkatulkinta, jonka mukaan monet armolahjat olivat sukupuolisidonnaisia ja kuuluivat ainoastaan miehille. Ks. Helander 1987, 198–199. Kuitenkin nimenomaan parantamiseen liittyvät ominaisuudet ja taidot ovat olleet perinteisesti hyväksyttävämpiä myös naisille. Vrt. McGuire 2008, 128.

10 Poloma & Hoelter 1998, 259.

11 Brown 2012, 101–102.

12 Hovi 2013, 198.

13 Hovi 2013, 186.

14 Ks. McGuire 2008, 129; Tomlinson & Engelke 2006, 3; Ilder 2004, 24.

15 Hovi 2013, 202–203.

16 Vondey 2017, 111.

17 Lempiäinen 2002, 201.

18 Csordas 2002, 30. Ghanalaista helluntailaisuutta tutkinut Marleen de Witte puhuu tässä yhteydessä myös kollektiivisesti tuotetusta jumalallisuudesta kosketuksesta. de Witte 2011.

19 Csordas 2002, 73.

lähettivät tai siirsivät jotain näkymätöntä mutta jollain tavalla kuitenkin kontrolloitavaa energiaa.”²⁰

Toisen ihmisen koskettaminen pitää sisälleen useita merkityksiä ja intentioita. Kosketus välittää tietoa yksilöiden välillä monin tavoin.²¹ Uskonnollisessa kontekstissa kosketuksella on myös hengellinen ulottuvuus. Se edustaa kontaktia toiseen todellisuuteen. Wolfgang Vondey luonnehtii sitä helluntailaisuudessa ”uskon rukouksen fyysiseksi jatkeeksi ja intensifioinniksi”.²² Uskolla parantamista Ghanassa tutkinut Marleen de Witte puhuu kokoustilanteiden massiivisten esirukoustilanteiden yhteydessä vastaavasti ”kollektiivisesti tuotetusta jumalallisesta kosketuksesta.”²³

Vaikka perinteisessä helluntailaiskokouksessa evankelistat ja pastorit toimivat esirukouksilijoina alttarilla, uskolla parantaminen karismaattisessa kristillisyydessä perustuu yleisesti ottaen siihen ajatukseen, että jokainen uskova on kykenevä ja hengellisesti valtuutettu välittämään jumalallista parantavaa voimaa rukouksen avulla missä tahansa. Parantava rukous ei siis ole rajattu armoitettujen spesialistien piiriin.²⁴ Myös Healing Rooms -rukouspalvelussa selitetään maallikoesirukoilijan toimivan konkreettisenä kanavana, jonka kautta Pyhä Henki voi toimia ja parantaa.

KOSKETUKSEN ROOLI RUKOUSKLINIKALLA

Healing Rooms -esirukouspalvelu

Healing Rooms on maailmanlaajuinen yhteiskristillinen rukousliike, jonka juuret ovat kanadalaisessa helluntailaisuudessa. Liike sai alkunsa 1990-luvulla esikuvanaan noin 60 vuotta aiemmin toiminut samanniminen esirukouspalvelu. Suomeen Healing Roomsin toi helluntailaispariskunta, joka tutustui siihen kalifornialaisessa Vineyard-seurakunnassa.

Healing Rooms toimii maallikkoverkostona, ja toiminnan ydin on nimensä mukaan parantuminen sen kokonaisvaltaisessa merkityksessä. Sairaudesta parantuminen, sosiaalisten ja emotionaalisten ongelmien ratkaiseminen ja ennen kaikkea ”pelastuminen” muodostavat parantumisen laajan hengellisesti virittyneen merkityskentän. Toimintamuotona ovat paikalliset ”rukousklinikat”. Toiminnan tavoitteena on toteuttaa kristillistä lähetyskäskyä ainoastaan rukoilemalla parantumisen puolesta rukoiltaan henkilön toiveen mukaan.²⁵

Ensimmäinen rukousklinikka perustettiin Espoon Leppävaaraan vuonna 2006. Kesällä 2019 aktiivisesti toimivia rukousklinikoita oli Suomessa 31.²⁶ Rukousklinikat toimivat paikkakuntakohtaisesti eri seurakuntien, usein helluntaiseurakunnan, vapaakirkon tai luterilaisen kirkon yhteydessä. Rukousklinikoita on toiminut myös täysin maallisissa tiloissa kuten kauppakeskuksissa tai tarkoitukseen sopivissa kerhohuoneistoissa. Periaatteena on, että jokainen rukousklinikka toimii samalla tavalla. Palvelu on maksutonta ja vapaaehtoisuuteen perustuvaa.

Koulutukseen osallistuminen on edellytys esirukoilijan valtuutukselle. Esirukoilijoiden valmennuskurssit seuraavat Kanadan Healing Roomsin suuntaviivoja mutta suomalaisen mielenmaisemaan ja kulttuuriin sovellettuna. Kaksipäiväinen kurssi sisältää pääasiassa rukousharjoituksia sekä opetusta armolahjoista. Tarkat säännöt rukousryhmän ja rukoiltaan kohtaamiselle on kirjattu kurssilaisille jaettavaan materiaaliin. Sääntöjen mukaan rukoiltaan on kohdeltava kunnioittavasti ja rauhallisesti. Fyysisen läheisyyden suhteen annetaan niin ikään selkeät ohjeet. Yksi merkittävä piirre, johon koulutuksessa on pantu paljon painoa ja jonka suhteen esirukoilijoita on ohjeistettu tarkasti alusta asti, on rukoiltaan tulevan koskettaminen.

Luvallinen kosketus

Vaikka periaatteessa kättenpäällepaneminen on käytäntönä Healing Roomsissa, rukoiltavaa ei saa koskaan koskettaa kysymättä häneltä ensin lupaa. Kolmen esirukoilijan ryhmän johtajan tulee kysyä rukoiltavalta: ”Saammeko pitää käsiämme olkapäilläsi rukouksen ajan?” Luvan pyytäminen koskettamiselle on merkilepantava yksityiskohta suomalaisilla rukousklinikoilla, sillä useimmiten karismaattisten yhteisöjen tilaisuuksissa toimitaan toisin, ja suoraviivainen fyysinen läheisyys osallistujien kesken helposti hämmentää uutta tulokasta. Vaikka herätyskokousten proksemiikka voi olla melko mutkatonta, ei suomalaisessa arkielämässä yleensä ole hyväksyttyä tulla liian lähelle tai käydä käsiksi ihmisiin, joita ei tunneta henkilökohtaisesti. Antropologi Taina Kinnunen on luonnehtinut Pohjois-Eurooppaa ja Pohjois-Amerikkaa kosketusta välttäviksi kulttuureiksi. Suomea Kinnunen luonnehtii ”kättelykulttuuriksi”, jossa yksilön henkilökohtainen territorio on suhteellisen laaja.²⁷

Suomalaiset Healing Rooms -johtajat selittivät minulle huolellisesti sen seikan tärkeyttä, että rukousklinikakonsepti on ”kulttuuristettava”, jotta se on helpommin vastaanotettavissa suomalaisessa kulttuurissa ja yhteiskunnassa. Kulttuuristamisella he tarkoittivat ennen kaikkea kulttuuristen läheisyysääntöjen, yksityisyyden ja sosiaalisen vuorovaikutuksen tapojen kunnioittamista.

Rajoitettu kosketus

Rukousklinikalla noudatetaan koskettamisen suhteen sukupuoleen liittyviä periaatteita. Vaikka naiset ja miehet työskentelevät yhdessä esirukoilijoina rukoillen sekä nais- että miesasiakkaiden puolesta, on sääntöjen mukaan vältettävä vastakkaisen sukupuolen koskettamista. Rukoiltavan koskettaminen on korrekta

vain saman sukupuolen kohdalla. Kuitenkin esirukoilijoita haastatellessani kävi ilmi, että naispuolisten esirukoilijoiden kosketus mielletään neutraalimmaksi kuin rukousryhmän miesten. Sitä, että naisesirukoilijat koskettavat miesrukoiltavaa, ei nähdä yhtä vältettävänä kuin sitä, että miesrukoilijat koskettaisivat naisrukoiltavaa. Kysymyksessä voi usein olla kuitenkin käytännöllinen ratkaisu, sillä suurin osa esirukoilijoista on naisia, kun taas miesten määrä rukoiltavien joukossa on vuosien mittaan lisääntynyt.

Sukupuoliriksymyksen lisäksi merkityksellisenä mainittiin se, mitä kohtaa rukoiltavan kehossa kosketetaan. Eri ruumiinosia arvotetaan eri tavoin niin emotionaalisesti kuin moraalisestikin.²⁸ Useimmiten helluntailaiskarismaattisissa parantamistilanteissa rukoilija koskettaa kädellään kipeää kohtaa rukoiltavan kehossa tai ottaa rukoiltavasta tukevasti kiinni. Kuitenkin, jotta välttyttäisiin väärinkäsityksiltä ja rukoustilanne pidettäisiin mahdollisimman miellyttävänä kaikille osapuolille, esirukoilijat ovat saaneet ohjeeksi pitää kättä vain kevyesti rukoiltavan olkapäällä. Olkapää on mielletty neutraaliksi ruumiinosaksi. Myös kädet, käsivarret ja alaraajat polvista alaspäin ovat neutraalia aluetta, joita voi koskettaa, mutta edelleen vain rukoiltavan luvalla.

20 Pohjanheimo 2019, 127.

21 Ks. esim. Classen 2005.

22 Vondy 2017, 111.

23 De Witte 2011.

24 De Witte 2011.

25 Ks. Hovi 2015.

26 <https://www.healingrooms.fi/rukousklinikat/> (luettu 6.8.2019).

27 Kinnunen 2013.

28 Vrt. kulttuurinen kosketuskartta eli kehon topografia. Pohjanheimo 2019, 47–48.

Ohjeiden tarkoituksena on minimoida mahdollisuus seksuaaliseen tai eroottisesti värittäneeseen kosketteluun sekä välttää liiallista läheisyyttä, kiusaantuneisuuden aiheuttamista tai tunnetta vallan käytöstä. ”Hienotunteisen rukouksen” periaatteen eräs vanhempi miesrukoilija tiivistä sanomalla: ”Jumala ei halua nöyryyttää ketään”. Nöyryyttämisen tai vallan käytön tunteiden välttämiseksi esirukoilijoita kielletään myös koskettamasta rukoiltavan päätä. Tästä tavasta täysin poiketen seurakuntien kollektiivisissa esirukoustilanteissa tai esimerkiksi kiertävien evankelistojen rukousjonoissa on varsin tavanomaista, että rukoilijat pitävät käsiään rukoiltavan pään päällä.

Edellä mainittu miesrukoilija perusteli esirukoilijan herkkyyden tärkeyttä sanomalla: ”[J]oku henkilö kokee jonkun asian intiimiks ja araks, vaikka minä en koe sitä niin”. Hänen mielestään on tärkeää ymmärtää, että kaikki eivät koe kosketusta positiivisena. Jos rukoiltavalla on kokemuksia väkivallasta ja ahdistelusta, hän ei välttämättä tunne vieraan kosketusta hyvänä, edes silloin, kun kyse on vain kädestä olkapäällä. Niinpä asiakkaan kieltäessä koskettamisen hänen toivettaan on kunnioitettava ehdoita.

Instrumentaali kosketus

Vaikka rukoiltavaksi tulevan koskettamiseen suhtaudutaankin varovasti, haastateltavat puhuvat paljon siitä, miten tärkeää on saada rukoiltava tuntemaan, että hänestä välitetään. Haastattelemani naispuolinen rukoustiimin jäsen, jolla oli terveysongelmia, kertoi haluavansa itse käydä toisinaan rukoiltavana. Silloin hän nimenomaan haluaa esirukoilijoiden koskettavan itseään. Hän nimesi ”Jumalan mysteeriksi” sen, että parantava voima edellyttää vuorovaikutusta ihmisten välillä, ei pelkästään suhdetta yksilön ja Jumalan välillä.

Brittitutkija Mark Cartledge on pohtinut suhteiden verkoston ja ”merkityksellisten

toisten” keskeisyyttä esirukoustilanteissa. On ilmeistä, että parantamiskäytänteet ovat sosiaalisesti integroivampia, kun ne tapahtuvat vertaisryhmässä eikä pelkästään evankelistojen johdolla.²⁹ ”Jumalan rakkauden kokemus toisten kautta” parantavana kokemuksena toteutui näin myös haastattelemani naiselle rukousryhmän palveltavana. Esirukoilijoiden kädet olivat hänelle konkreettisia parantavan voiman välittäjiä.³⁰

Abstraktin parantavan voiman symbolisina instrumentteina toimivat myös materiaaliset elementit, jotka liitetään esirukoustilanteeseen. Eräs aineellinen väline, jota käytetään usein rukoiltavan koskettamiseen rukouksen aikana, on öljy. Kaikki haastatellut rukoilijat eivät kuitenkaan suhtautuneet varauksettoman myönteisesti öljyn käyttöön. Raamatullista ohjetta öljyllä voiteluun tulkitaan vaihtelevin tavoin eri kristillisissä suuntauksissa,³¹ joten kaikille eri seurakuntataustoista tuleville käytäntö ei ollut yhtä tuttu. Ohjeistuksen mukaan rukoiltavan mielipidettä on jälleen kysyttävä ennen rituaalista öljyllä voiteltua eli ristin merkin tekemistä otsaan. Öljy voi olla miedosti hajustettua. Tuoksun tunteminen muistuttaa rukoiltavaa vielä jälkeensäkin kosketuksesta – ei vain rukoilijan inhimillisestä kosketuksesta vaan myös Pyhän Hengen kosketuksesta, joka tapahtuu rukoilijan käden välityksellä ja jota öljy symboloi. Se tekee mahdolliseksi kokea rukoustilanne moniaistisesti.³²

Kun esirukoilijat ja rukoiltava ovat etäällä toisistaan, yksi tapa tehdä transsendentti käsin kosketeltavaksi ja ikään kuin luoda ”fyysinen etäkosketus” on käyttää rukousliinaa.³³ Rukousliina on kankaanpala, esimerkiksi nenäliina,³⁴ jonka puolesta on rukoiltu ja siten se on symbolisesti ladattu parantavalla Pyhän Hengen voimalla. Rukousliinalla tulkitaan usein käytännössä olevan suorastaan mekaaninen vaikutus. Sen maagisessa instrumentaa-

lisuudessa kuvastuu fyysisen kontaktin tärkeys yhdistettynä esirukoukseen.³⁵ Rukousliina voidaan jopa postittaa rukoiltavalle, joka ei syystä tai toisesta pääse rukousklinikalle.

TRANSENDESSIN KONKRETISOIMINEN JA PARANTUMISKOKEMUS

Olen käsitellyt tässä katsauksessa parantavan kosketuksen tematiikkaa Suomeen rantautuneen Healing Rooms -esirukouspalvelun piirissä siksi, että rukousklinikoilla kosketuksen monisyinen problematiikka on avattu ja eksplikoitu, toisin kuin karismaattisesta kristillisyydestä ammentavien yhteisöjen toiminnassa yleensä. Olen kuvannut parantavan rukouksen ritualisoitua ruumiillista puolta eli sitä, miten transsendenti materialisoidaan ja tehdään käsin kosketeltavaksi esirukoustilanteessa sekä sitä, miksi kosketus parantavana aktina on myös kiistanalainen.

Ihmiskeho ymmärretään kanavana, joka ”välittää Jumalan rakastavaa kosketusta.” Kaikki haastateltavani korostivat omaa instrumentaalisuuttaan välittäessään omaksumiensa sääntöjen mukaan Jumalan parantavaa voimaa esirukoilijoina. Heille oli pikemminkin yhdentekevää, oliko heillä terveeksi tekemisen armolahjaa vai ei, koska kuten he sanoivat: ”Kuka tahansa voi rukoilla ja Jumala koskettaa rukoiltavaa rukoilijan käden välityksellä.”

Karismaattisen kristillisyyden piirissä fyysinen kosketus on yhtäältä ongelmallinen ja vaarallinen – siihen liittyy synnin teon riski ja vaara tulla paholaisen johdatelluksi tai yksinkertaisesti riski loukata toista ihmistä. Toisaalta kosketus on haluttu ja positiivinen kokemus, koska siihen liittyy välittämisen, parantamisen ja rakkauden merkitykset. Healing Roomsissa ihmisruumiin keskeisyyden ja sen koskettamisen rajoitusten välinen jännite on tiedostettu ja sitä pyritään hallitsemaan. Jotta on mahdollista

määritellä rajat oikeanlaiselle koskettamiselle, rukoustiimiläiset ovat sitoutuneet noudattamaan tarkkoja sääntöjä kohdatessaan rukoiltavia.

Vaikka ihmiskeho on periaatteessa ymmärretty neutraaliksi jumalallisen voiman välittäjäksi ja vastaanottajaksi, fyysinen kosketus on tarkoin kontrolloitu, ennen kaikkea rukoiltavan toivomusten, mutta myös esirukoustilanteeseen osallistujia ohjaavien sääntöjen mukaisesti. Rukoiltavaa ei saa koskettaa ilman hänen ääneen lausumaansa lupaa. ”Hienotunteisen rukouksen” periaatetta ylläpidetään rukousryhmän keskinäisen sosiaalisen kontrollin avulla. Yksi ryhmän jäsen on vuorollaan päävastuussa siitä, että sääntöjä noudatetaan.

29 Cartledge 2017, 195.

30 Muun muassa reumapotilaiden henkilökohtaisia parantumistodistuksia analysoitaessa on saatu vastaavanlaisia, tutkimustuloksia. Niiden mukaan parantumiskokemuksesta kerrotaan useimmiten tilanteissa, joissa on koettu samalla fyysistä läsnäoloa ja sosiaalista vuorovaikutusta. Paldam & Schjoedt 2016, 212.

31 Vrt. Jaak. 5:14.

32 Vondey 2017, 111.

33 Vrt. Apt 19:11–12.

34 Eräs haastateltavani nimenomaisesti tarkensi, että rukousliinan materiaalin tulee olla kangasta, paperinäiliina ei sovi rukousliinaksi.

35 Rukousliinan merkitystä syöpäpotilaiden copying-välineenä koskevassa tutkimuksessa on todettu, että rukousliina toimi potilaille siirtymäobjektina, joka edesauttoi heitä kokemaan yhteyttä heidän puolestaan rukoilleisiin ihmisiin. He yhdistivät rukousliinaan usein myös kokemuksen uskosta sekä maagista ajattelua Jumalan parantavasta voimasta. Lundmark 2015.

Autenttisuuden tunne ideassa siirtää Pyhän Hengen parantavaa voimaa luodaan rituaalisen kosketuksen avulla. Siihen tarvitaan intuitiota ja kuvittelua mutta myös emotionaalista ja sosiaalista herkkyyttä, jota rukousryhmän jäseniltä vaaditaan. Kosketuksen hengellistä aitoutta rajaavat tarkoin säännellyt rituaaliset eleet.

FT Tuija Hovi (tuija.h.hovi@utu.fi) on uskon-
totieteen dosentti Turun yliopiston Historian,
kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitoksella.
Hän on tutkinut uskonnollista kokemusta ja
toimijuutta sekä karismaattisen kristillisyyden
muotoja Suomessa.

KIRJALLISUUS

- Brown, Candy Gunther (2011). Introduction: Pentecostalism and Globalization of Illness and Healing. *Global Pentecostal and Charismatic Healing*. Ed. C.G. Brown. Oxford: Oxford University Press, 3–26.
- Brown, Candy Gunther (2012). *Testing Prayer: Science and Healing*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Cartledge, Mark J. (2017). *Narratives and Numbers: Empirical Studies of Pentecostal and Charismatic Christianity*. Leiden: Brill.
- Classen Constance, ed. (2005). *The Book of Touch*. London: Berg.
- Csordas, Thomas J. (2002). *Body/Meaning/Healing*. New York: Palgrave Macmillan.
- De Witte, Marleen (2011). Touched by the Spirit: Converting the Senses in a Ghanaian Charismatic Church. *Ethnos* 76(4), 489–509.
- Helander, Eila (1987). *Naiset eivät vaienneet: Naisevankelelainstituutio Suomen helluntailiikkeessä*. Helsinki: Suomen Kirkkohistoriallinen Seura.
- Hovi, Tuija (2009). Suomalainen uuskarismaattisuus. *Teologinen Aikakauskirja* 114(1), 66–73.
- Hovi, Tuija (2013). Meanings of Healing: Experiences of Prayer-team Members at the Christian Healing Rooms Service in Finland. *Constructs of Meaning and Religious Transformation: Current Issues in the Psychology of Religion*. Ed. H. Westerink. Göttingen: V & R Unipress, 185–205.
- Hovi, Tuija (2015). Localizing and Acculturating the Global: Healing Rooms Prayer Service Network in Finland. *Approaching Religion* 5(1), 79–91.
- Lempiäinen, Pentti (2002). *Kuvien kieli: Vertauskuvat uskossa ja elämässä*. Helsinki: WSOY.
- Lundmark, Mikael (2015). Religious Objects and the Coping Process: Case Studies on Prayer Clothes as Transitional Objects in Religious Coping. *Archive for the Psychology of Religion* 37, 54–83.
- McGuire, Meredith B. (2008). *Lived Religion: Faith and Practice in Everyday Life*. Oxford: Oxford University Press.
- Morgan, Michelle (2014). "Soft, Warm Hands": Nineteenth-Century Spiritualists Practices and the Materialization of Touch. *Sensational Religion: Sensory Cultures in Material Practice*. Ed. S. M. Promey. New Haven, CT: Yale University Press, 47–56.
- Paldam, Ella & Uffe Schjoedt (2016). Miracles and Pain Relief: Experienced Health Effects of Charismatic Prayer Healing in a Large Collection of Christian Testimonies. *Archive for the Psychology of Religion* 38, 210–231.
- Pohjanheimo, Outi (2019). *Etsiä, hoivata, leikkiä: Maagisen ajattelun rikastuminen, intuitiivinen ajattelu ja emootiot parantamiseen liittyvässä etnografisessa aineistossa*. Diss. Helsingin yliopisto.
- Promey, Sally M. (2014). Religion, Sensation, and Materiality. *Sensational Religion: Sensory Cultures in Material Practice*. Ed. S. M. Promey. New Haven, CT: Yale University Press, 1–21.
- Singleton, Andrew (2011). The Rise and Fall of the Pentecostals: The Role and Significance of the Body in Pentecostal Spirituality. *Religion and the Body*. Ed. T. Ahlbäck. Scripta Instituti Donneriani Aboensis 23. Åbo: Donnerska institutet, 381–399.
- Vondey, Wolfgang (2017). Embodied Gospel: The Materiality of Pentecostal Theology. *Annual Review of the Sociology of Religion. Volume 8: Pentecostal and the Body*. Ed. M. Wilkinson & P. Althouse. Leiden: Brill, 102–119.